

Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Kan Bağışına Yönelik Bilgi ve Tutumları

School of Health Services Students' Knowledge About and Attitude Towards the Blood Donation

Nihal Bostancı Daştan, Murat Daştan, Nilüfer Kıranşal

Kafkas Üniversitesi, Kars Sağlık Yüksekokulu, Kars

ABSTRACT

AIM: We aimed to evaluate the knowledge and attitude of the students of a school of health services towards blood donation.

METHODS: The study was conducted in Kars School of Health Services between March and May 2009. We used a questionnaire developed after a literature review that aimed to assess socio-demographic characteristics (18 items), knowledge and attitude (34 items) of the students towards blood donation. 291 (83.14% of total) students participated in the study. The data was evaluated using descriptive analysis.

RESULTS: The blood donation rate (12%) of the participants was over the Turkish average (1.5%). Most of the students were considering future donation (61.5%), however 17.2% of them were not suitable for donation because of various health problems. Most of the participants' knowledge about blood donation was considered intermediate.

CONCLUSION: School of Health Services students have positive attitudes and practices towards blood donation. However, the donation rates are far from the required levels.

Key words: attitude; blood; blood donation; health; knowledge

ÖZET

AMAÇ: Bir sağlık yüksekokulu öğrencilerinin kan bağışına yönelik bilgi ve tutumlarını belirlemeyi amaçladı.

YÖNTEM: Araştırma Mart-Mayıs 2009'da Kars Sağlık Yüksekokulu'nda yapıldı. Literatür incelemesi sonrası hazırlanan araştırma anket formu öğrencilerin sosyodemografik özellikler (18 madde) ve kan bağışına yönelik bilgi ve tutumunu (34 madde) belirlemek için kullanıldı. Araştırmaya 291 (toplamın %83,14) öğrenci katılmıştır. Veriler tanımlayıcı analizler ile değerlendirildi.

BULGULAR: Katılımcıların kan verme oranları (%12) Türkiye ortalamasının (%1,5) üstündeydi. Öğrencilerin çoğunluğu (%61,5) gelecekte kan bağışlamayı düşünüyordu, ancak %17,2'si farklı sağlık sorunları nedeniyle kan bağışı yapmaya uygun değildiler. Çoğu katılımcının kan bağışına yönelik bilgisinin orta düzeyde olduğu görüldü.

SONUÇ: Sağlık yüksekokulu öğrencilerin çoğunluğunun kan bağışına yönelik olumlu tutum ve davranışları vardır. Ancak, bağış oranları gerekli olan seviyeden çok uzaktır.

Anahtar kelimeler: tutum; kan; kan bağışı; sağlık; bilgi

Giriş

Yaşam süresindeki artışa bağlı olarak pek çok ülkede kan ve kan ürünleri gereksinimi artış göstermiştir¹. Kan ve kan bileşenleri özellikle tıbbi acillerde çok önemlidirler¹⁻⁵. Bağışlanan kan ağır kazalar, yaralanmalar ve ameliyat sonrası yoğun kan kaybı olan bireylerin yanı sıra; hemofili, lösemi, aplastik anemi gibi hematolojik hastalıklar, kanser tedavisi yapılan hastalar ve gebelerde de yaşam kurtarıcı olabilir^{1,2,4,6}. Tıp alanındaki hızlı gelişmelere karşı günümüzde bile, kan ve kandan elde edilen ürünler laboratuvar koşullarında elde edilemez. Dolayısıyla yaşamsal özelliği olan bu sıvı, toplumdaki sağlıklı bireylerden sağlanmak zorundadır^{2,6,7}.

Türkiye'deki kan bankaları yıllardır kurulmuş olmasına karşın kan bağışı hala yetersizdir⁷. Gelişmiş ülkelerde gönüllü kan bağış oranı ülke nüfusunun % 5'ine kadar ulaşırken, bu rakam ülkemizde yaklaşık %1,5 olarak bildirilmektedir³. Ülkemizde her gün birçok hasta tedavileri için kan bağışı yapacak insanları beklemekte; birçok kişi de, zamanında kan temin edilememesi nedeniyle hayatını kaybetmektedir⁷. Kızılay'ın çalışmaları ülkemizde çoğu insanın kan bağışı konusunda gönülsüz ve isteksiz davrandığını göstermiştir. Kan bağışı ile ilgili yanlış bilgi, inanç ve önyargılara sık rastlanmaktadır. Bazı bireyler kanlarının başkalarının hayatının kurtarılmasında nasıl kullanılabileceğinin farkında olmadığını, bazılarının kan bağışının kendi sağlıklarını tehlikeye attığını düşündüğü, birçok kişinin de kendisine para ödenmedikçe veya kanı kendi ailesinden birisine verilmedikçe kan bağışına yanaşmadığını görülmüştür^{3,7}.

Kan bağışı konusunda doğru bilgi sahibi olunması hayati önem taşımaktadır. Ne yazık ki, tıbbi literatürde "kan ihtiyacı" ve "kan bağışı" konularında çok sayıda araştırma yapılmasına rağmen Türkiye'de çok

sınırlı sayıda çalışma mevcuttur^{1-3,5-14}. İnsanlar genellikle kan bağışıyla ilgili yanlış bilgilere, batıl inançlara, önyargılara sahiptir. Toplumun kan, kan gereksinimi ve kan bağışısı konusunda neleri, ne kadar ve ne derece doğru bildiğinin tespit edilmesi bir gerekliliktir. Bu veriler ışığında hangi bilgilerin verilmesi, hangi yanlış inanışların düzeltilmesi gerektiği bulunmalıdır³.

Bu çalışmada; gerek davranışları gerekse sağlık eğitimleri ile bu konuda halkın davranışlarına öncülük edecek olan Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin kan bağışısına yönelik bilgi ve görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Tanımlayıcı tipteki bu araştırma, Kafkas Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Birimi tarafından desteklenen “Üniversite Öğrencilerinde Kan Bağışısı Bilincinin Oluşturulması: Kars Sağlık Yüksekokulu Örneği” isimli projenin bir bölümünden oluşturulmuş olup, Mart-Mayıs 2009 tarihleri arasında Kars Sağlık Yüksekokulundaki 291 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma için Kafkas Üniversitesi ve Kars Sağlık Yüksekokulu’ndan gereken izinler, öğrencilerden ise çalışmanın amacına yönelik bilgilendirilerek sözel ve yazılı olur alınmıştır.

Araştırmada literatür incelemesi sonucu hazırlanan, sosyo-demografik özellikler ve kan bağışısına yönelik bilgi ve görüşleri ölçmeyi hedefleyen anket formu kullanılmıştır⁶⁻⁹. Genel olarak anket formundaki sorular:

1. Tanıtıcı özellikleri,
2. Kan gruplarına ilişkin özellikleri,
3. Kan bağış öyküleri ve kan bağışlamama nedenleri,
4. Kan bağışısına yönelik bilgi ve görüşlerini içermektedir.

Bir anketin uygulanma süresi ortalama 15-20 dakika almıştır. Veriler SPSS 11.5 programında bilgisayara kaydedilmiştir. Tanımlayıcı özellikte olan bu çalışmanın veri değerlendirmesinde minimum, maksimum, ortalama, yüzde değerleri ve ki kare (X^2) testi kullanılmıştır.

Bulgular

Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine bakıldığında; yaş ortalamalarının $21,6 \pm 2,39$ yaş olduğu ve büyük çoğunluğun kız (% 61,2), aile gelirinin orta halli olduğu (% 66,7), aylık geçimi için eline geçen paranın yeterli

olduğu (% 54,0), herhangi bir sağlık problemi olmadığı (% 86,3), sağlık problemi olan öğrencilerin (17 kişi) % 42,5’inin sorununun kan bağışısına engel olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin kan gruplarına ve bağış durumlarına bakıldığında; %90,4’ünün kan grubunu bilmesine rağmen, %51,2’sinin kan grubunu belirten bir belgeye sahip olmadığı, %92,8’ine daha önce hiç kan vermediği, %2,1’inin üç ile dokuz defa arasında kan bağışında bulunduğu, % 88’inin daha önce hiç kan bağışlamadığı belirlendi. Kan bağışısı yapmamanın ilk üç nedeni olarak ihmâl etme (%44,1), bağış yapacak kadar kanı olmadığını düşünme (%35,6) ve kan grubunun sık bulunmasına bağlı gerek olmadığını düşünmenin (%7,4) gösterildiği belirlenmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin kan bağışısı bilgileri ve görüşleri Tablo 1, 2 ve 3’te özetlenmiştir. Cinsiyete göre kan bağışlama durumu değerlendirildiğinde; kız öğrenciler kan bağışısını hayat kurtarmanın en etkili yolu olarak görmektedirler (Tablo 3). Ancak, erkek öğrenciler (% 65,7) kız öğrencilere (% 34,3) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla oranda kan bağışlamışlardı ($X^2=12,105$; $p=0,001$) (Tablo 1). Tablo 2’de öğrencilerin cinsiyete göre kan bağışısı bilgilerine bakıldığında; bir seferde bağışlanan kan miktarı ve saklama süresine yönelik bilgilerin erkek öğrencilerce daha doğru bilindiği; kan bağışısı görüşlerinde ise kız öğrencilerin daha çok kan bağışısını hayat kurtarmanın en etkili yolu olarak gördükleri belirlenmiştir.

Tartışma

Çalışmamızda öğrencilerin büyük çoğunluğunun kan grubunu bildiği (% 90,4), ancak kan grubunu belirten hiçbir belgesinin olmadığı (%51,2), %12’sinin en az bir defa kan bağışında bulunduğu saptanmıştır. Kan bağışlamamanın en büyük nedeni olarak ihmâl gösterilmiş (%44,5), kan bağışısına yönelik bilgilerin orta düzeyde ve görüşlerin genel olarak olumlu olduğu, erkek öğrencilerin daha fazla kan bağışında bulunduğu, cinsiyetin kan bağışısına yönelik bilgi ve görüş üzerinde genel olarak etkisinin olmadığı görülmüştür.

Bu çalışmada örneklemin sadece sağlık yüksekokulu ve ara sınıf öğrencilerden oluşması, diğer üniversite öğrencileri ile kıyaslama yapılmaması çalışmanın zayıf yanlarıdır. Yine çalışmamızda kan bağışısını sıklıkla engelleyen “kan bağışısı kilo alınmasına ve verilmesine neden olabilir”, “kan bağışısı hepatit ya da HIV

Tablo 1. Öğrencilerin cinsiyetlerinin kan bağışına etkisi

	Kız (n,%)		Erkek (n,%)		X ² ;p
	Bağışladım	Bağışlamadım	Bağışladım	Bağışlamadım	
	12 (34,3)	166 (64,8)	23 (65,7)	90 (35,2)	X ² =12,105 p=0,001

Tablo 2. Öğrencilerin cinsiyetlerinin kan bağış bilgilerine etkisi

Sorular	Kız (n,%)		Erkek (n,%)		X ² ;p
	Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış	
1. Sizce hangi yaşlar arasında kan bağışlanabilir?	107 (60,1)	71 (39,9)	66 (58,4)	47 (41,6)	X ² =0,083 p=0,773
2. Ne sıklıkta kan bağış yapılabilir?	46 (25,8)	12 (74,2)	31 (27,4)	82 (72,6)	X ² =0,090 p=0,764
3. Bir seferde ne kadar kan bağış yapılabilir?	93 (52,2)	85 (47,8)	86 (76,1)	27 (23,9)	X ² =16,620 p=0,000
4. Bağış yapılan kan, kan merkezinde hastaya verilmek üzere ne kadar saklanabilir?	28 (15,7)	150 (84,3)	28 (24,8)	85 (75,2)	X ² =3,642 p=0,052
5. İlaç kullanan kişiler kan bağışında bulunabilirler mi?	145 (81,5)	33 (18,5)	98 (86,7)	15 (13,3)	X ² =1,391 p=0,238
6. Hamileler kan bağışlayabilirler mi?	172 (96,6)	6 (3,4)	110 (97,3)	3 (2,7)	X ² =1,118 p=0,731
7. Kan verebilmek için kilo önemli midir?	146 (82,0)	32 (18,0)	86 (76,1)	27 (23,9)	X ² =1,497 p=0,221
8. Bir yılda en fazla kaç ünite kan verilebilir?	52 (29,2)	126 (70,8)	38 (33,6)	75 (66,4)	X ² =0,631 p=0,427

Tablo 3. Öğrencilerin cinsiyetlerinin kan bağış görüşlerine etkisi

Cümleler / Sorular	Kız (n,%)		Erkek (n,%)		X ² ;p
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
1. Kan bağışını hayat kurtarmanın en etkili yolu olarak görüyorum.	161 (90,4)	17 (9,6)	89 (78,8)	24 (21,2)	X ² =7,801 p=0,005
2. Kan bağışını insanlığa faydalı bir iş olarak görüyorum.	177 (99,4)	1 (0,6)	111 (98,2)	2 (1,2)	X ² =0,989 p=0,320
3. Bence her insanın yapması gereken toplumsal bir sorumluluktur.	169 (94,9)	9 (5,1)	103 (91,2)	10 (8,8)	X ² =1,630 p=0,202
4. Kan nakillerinde yoksul ve zengin hastalara eşit fırsat verildiğine inanıyor musunuz?	46 (25,8)	132 (74,2)	27 (28,3)	86 (84,7)	X ² =0,140 p=0,709
5. Verilen kanların titiz test edilememesi sonucunda bulaşıcı hastalıkların yayılmasından endişeli misiniz?	167 (93,8)	11 (6,2)	100 (88,5)	13 (11,5)	X ² =2,590 p=0,108
6. Bağışlanan kanların para karşılığı satılmasından endişeli misiniz?	141 (79,2)	37 (20,8)	92 (81,4)	21 (18,6)	X ² =0,210 p=0,647
7. Acilen kana ihtiyacınız varsa, bağışçıya para ödemeniz gerekirse, öder misiniz?	169 (94,9)	9 (5,1)	110 (97,3)	3 (2,7)	X ² =1,008 p=0,315
8. Kan bağışını arttırmak için devlet veya özel sağlık kuruluşları tarafından ödeme yapılırsa bağışlar mısınız?	62 (34,8)	116 (65,2)	37 (32,7)	76 (67,3)	X ² =0,134 p=0,714

bulaşmasına neden olabilir” gibi cümlelerin olmaması benzer çalışmalara göre diğer bir sınırlılıktır^{5,11}.

Çalışmamızda bu sınırlılıkların yanı sıra; ülkemizde kan bağışına yönelik yapılacak eğitimlerde rehber olabilecek öğrencilerin bu konudaki bilgi ve görüşleri belirleyen sadece bir çalışmanın bulunması ve bizim çalışmamızla bu verilerin artması bu çalışmanın en güçlü yönüdür.

Öğrenim durumu ne olursa olsun her insan kendi kan grubunu bilmeli ve aynı zamanda da resmi olarak gösteren bir belge taşımalıdır. Çünkü acil bir durum söz konusu olduğunda, kişinin kan grubunu tayin için ek zaman gerekebilir ve bu kişinin ölümüne dahi neden olabilir⁷.

Çalışmamıza katılan öğrencilerin %12’sinin en az bir defa kan bağışında bulunması, bu konuda yapılan bazı

çalışmalarla benzerlik göstermektedir^{9,10}. Gelişmiş ülkelerde bile düzenli olarak kan bağışında bulunanların oranı %5'tir^{3,7}. Bizim çalışmamızda öğrencilerin %2,1'inin kan bağış oranını üç ile on kez olarak belirtmesi, Türkiye ortalamasının %1,5 olduğu göz önüne alındığında azımsanacak bir oran değildir.

Düzenli kan bağışçısı oranında görülen yükseklik, araştırmanın yapıldığı ilde, bölgeye hizmet eden hastanelerin oluşu ve öğrencilerin bu hastanelerde stajyer olarak çalışmalarından ve ayrıca kan ihtiyacı olanların en kolay ve ucuz kan elde etme yeri olarak öğrenci yurtlarını görmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca bu durumda öğrencilerin sağlık eğitiminin, bilgi ve bilinç düzeyinin de payı büyüktür. Çalışmamızda erkek öğrencilerin kan bağışı oranı kız öğrencilere göre istatistiksel olarak daha yüksek görülmesi bayanlarda kilonun kan bağışına uygun olmaması, tansiyon düşüklüğü, anemi gibi kan bağışına engel durumların daha fazla görülmesine bağlı olabilir.

Kan bağışı yapmamanın en büyük nedeni bu çalışmada olduğu gibi diğer çalışmalarda da ihmâl etme olarak görülmüştür^{2,6,12,13}. Üniversite öğrencilerinde de diğer kesimler gibi gönüllü kan bağışını arttırmak için bilgilendirici ve motive edici programlara gereksinim vardır. Kan bağışına yönelik doğrudan, interneti ve değişik medya kaynaklarını içeren düzenli eğitimlerin yapılması, bağış programları ve kampanyaları düzenlenmesinin ilk kan bağışlayanların oranında artış sağlayacağı düşünülmektedir. Yine bazı organizasyonlarla bağış yapan kişilerin daha sonrasında da gönüllü bağışçı olabilmelerini sağlayacak düzenleme yapılmalıdır. Kişilere kısa mesaj, e-posta ve telefon yolları ile ulaşılmalı, bu kişiler doğum günlerinde bayram ve yılbaşı günlerinde hatırlanılmalıdır^{1,3,16,17}. Bu sayede daha önce kan bağışında bulunan kişilerin kan vermeyi ihmâl etmeleri önlenebilir.

Çalışmamız sonucunda öğrencilerin kan bağışına yönelik orta düzeyde bilgilerinin olması bu konuda ülkemizde yapılan çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir^{6,7,10}. Kan bağışına yönelik öğrencilerin bazı bilgi eksikliklerinin olduğu görülerek uygun şekillerde bilgilerle donatıldıklarında hem bilgilerinin artacağı hem de kan bağışlama oranında artış sağlanabileceği kanısına varılmıştır. Kan bağışına yönelik bilgiyi ve kan bağış oranını daha da arttırmak için; cerrahi ve ilk yardım gibi kanama ve sonuçlarının anlatıldığı derslerin içeriklerinde kan bağışının önemini anlatılması, potansiyel kan bağışçıların saptanarak yanlış bilgi ve davranışlarına yönelik eğitilmesi gerekir. Bağışçı

kazanım programları ve düzenli kan bağış kampanyalarının yapılması, düzenli bağışçıları korumak ve bilgileri arttırmak için etkili programların geliştirilmesinin bu konuya destek sağlayacağı kanaatindeyiz.

Çalışmamız sonucunda öğrencilerin kan bağışına yönelik görüşleri genellikle olumludur. Ancak buna rağmen öğrencilerin büyük çoğunluğunun "kan nakillerinde yoksul ve zengin hastalara eşit fırsat verilmemesine" inandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin yoksul ve zengin hastalara eşit fırsat verilmemesine inanmalarının sebebi, Kızılay'a olan güven kaybından olduğunu söyleyebiliriz. Marmara depreminin ardından verdiği hizmetlerdeki aksaklık Kızılay'a olan güveni olumsuz şekilde etkilemiş ve özellikle de kan bağışlarını sekteye uğratmıştır. %100 artış beklenen kan bağışlarında %30 oranında düşüş yaşanmıştır⁷. Yine çalışmamızda, öğrencilerin büyük çoğunluğu verilen kanların titizlikle test edilmemesi sonucunda bulaşıcı hastalıkların yayılmasından endişe duyduklarını belirtmiştir. Bu sonuç bazı çalışmalarla paralellik gösterirken^{5,7} bazı çalışmalarla zıtlık göstermektedir^{1,2}.

Toplumumuzun çoğu kulaktan dolma bu bilgilerden dolayı kan bağışında bulunmamakta ve çevresindeki insanların kan bağışında bulunmasını engellemektedir. Toplumumuzda gözlenen odur ki kan bağışının önündeki en büyük iki engel, yanlış bilgilendirme ve toplumsal duyarsızlıktır. Bu endişenin azalmasında otolog kan bağışı uygulaması bir seçenek olabilir. Dhingra ve arkadaşları¹⁴ kan transfüzyonu nedeniyle bulaşıcı enfeksiyon nedeni oldukça yüksek görülen ülkelerde otolog kan bağışının uygulanması gerektiğini bildirmiştir. Yine bu endişenin azalmasına yönelik diğer bir çözüm de kanın toplanması, test edilmesi, hazırlanması, saklanması ve taşınması ile ilgili tüm aşamalarda kullanılan yöntemler, çalışan personel, test malzemeleri, ekipman ve bileşenlerinin içerikleri ile ilgili kalite güvenliğinin oluşturulmasıdır⁷. Ancak, kan transfüzyon tedavisi, günlük tıp pratiğinde birçok açıdan temelleri tam oturtulmadan ve sahip oldukları riskler gerektiği kadar gözetilmeden uygulanan bir tedavi seçeneği durumundadır. Bu endişenin oluşmasında en önemli etkenlerden biri sağlık eğitimi ve uzmanlık eğitim sürecinde, kan transfüzyonunun hak ettiği yeri bulamamasıdır.

Sağlık eğitiminde kan transfüzyonunun örgün ve kapsamlı olarak uygulanmaması nedeniyle, salt ilgili bilim dallarında sınırlı ders konusu olarak geçitirilmektedir¹⁵. Kan transfüzyonları sırasında meydana gelen ölümcül hatalar, geçmiş yıllar da kan bağışçı

gönüllülüğüne ciddi zararlar vermiş olup, birçok toplumda, özellikle eğitim düzeyi yüksek olan bireylerde, kadınlarda ve gençlerde korkuya yol açmıştır.

Günümüz de ise, kan ve kan ürünlerinin enfeksiyon bulaşması yönünden kontrol edilmesi için daha güvenilir, kaliteli ve duyarlı testler ile moleküler tanı teknikleri kullanılmaktadır³. Ülkemizde kan merkezlerinde HCV taraması 1996 yılının başında zorunlu tarama testleri arasına girmiştir. Türkiye’de kan bankalarında bakılması zorunlu olan testler; Anti HIV-1, HbsAg, Anti HCV, Sifiliz ve Sıtma testleridir^{3,7}. Fakat her ne kadar bu testler uygulansa da bazen istenmeyen durumlar ortaya çıkmaktadır.

Çalışmamızda öğrencilerin büyük çoğunluğu acilen kana ihtiyacı olduğunda para karşılığı alabileceğini belirtirken, yine büyük çoğunluğu bağışlanan kanların para karşılığı satılmasından endişe duyduğunu ifade etmiştir. Bu sonuç Kaya ve arkadaşlarının çalışması⁷ ile benzerlik göstermektedir. Ne yazık ki, ülkemizde gerekli kan bağışçısı kazanım çalışmaları yapılmadığı ve toplumda kan bağışığı alışkanlığı oluşturulmadığı için kan ve kan ürünlerine ilişkin esasları düzenleyen mevcut bir yasa üzerinden 20 yıldan fazla süre geçmesine rağmen kan parayla alınıp satılan bir meta olma özelliğini sürdürmektedir¹⁶. Bağışçıları genel olarak para karşılığı kan verenler, aile çevresinden kan verenler ve gönüllü, karşılıksız kan bağışlayanlar olarak gruplandırabiliriz. Para karşılığı kan veren ve bunu bir kazanç kapısı gibi gören bağışçıları en tehlikelileridir. Transfüzyonla geçen hastalıklar bakımından en yüksek oran bu grup bağışçıları arasındadır. Güvenli ve ücretsiz kan, gönüllülük esasına dayalı olarak sağlanmalıdır^{1,6,8}. Bunun için de yeterli ve çeşitli sayıda kampanyaların düzenlenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Başta Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Topluluğu ve konuyla ilgili diğer birimler her ülkenin kendi kan ürünü gereksinimini yine kendi halkından elde edeceği kandan sağlaması prensibini kabul etmiştir¹⁷.

Bu çalışma Kars Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinden oluşan bir araştırma grubu ile sınırlıdır, ancak benzer gruplara genellenebilir. Araştırmada öğrencilerin bilgi ve görüşleri araştırmada kullanılan anketteki cevap seçenekleri ile sınırlıdır. Gelecekte böyle bir çalışma görüşme teknikleriyle planlanmalı, öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen cevaplarla bilgileri ve görüşleri değerlendirilmelidir. Bu çalışma yapıldıktan sonra Kan Bağışına yönelik eğitim broşürü geliştirilmiş, öğrencilere dağıtılmış,

öğrencilere kan bağışığı ve önemi konusunda sunumlar yapılmış ve Bölge Kızılay ekibi ile işbirliği içerisinde öğrencilere Kan Bağışığı Kampanyası gerçekleştirilerek 159 kan bağışığı elde edilmiştir. Ayrıca gelecekte bu eğitimlerin etkinliğinin değerlendirilmesi gibi araştırmalar yapılabilir.

Sonuç

Sağlık yüksek okulu öğrencilerin çoğunluğunun kan bağışına yönelik olumlu tutum ve davranışları vardır. Ancak, bağış oranları gerekli olan seviyeden çok uzaktadır ve kan bağışının önemi hakkında yeterli bilinç geliştirilmemiştir.

Teşekkür

Bu çalışma, Kafkas Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından 2009 yılında SYO-07 kodu ile desteklenen araştırma tarafından üretilmiştir. Projenin kabulüne yönelik incelemeleri yaparak destekleyen Prof. Dr. Neriman Akyolcu, Yrd. Doç. Dr. Filiz Adana ve Kafkas Üniversitesi’ne ve çalışmaya gönüllü katılarak desteklerini esirgemeyen Kafkas Üniversitesi Kars Sağlık Yüksekokulu öğrencilerine sonsuz teşekkürlerimizi gönderiyoruz.

Kaynaklar

1. Marantidou O, Loukopoulou I, Zervou E, et al. Factors that motivate and hinder blood donation in Greece. *Transfus Med.* 2007; 17: 443-50.
2. Al-Drees AM. Attitude, belief and knowledge about blood donation and transfusion in Saudi population. *Pakistan J Med Sci.* 2008; 24: 74-9.
3. Cevizci S, Erginöz E, Yüceokur A. Gönüllü kan bağışçılığı ve kan verme davranışını etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri J Cardiovasc Sci.* 2010; 22: 85-92.
4. Güler V, Armağan E. Kan ve kan ürünleri. *STED* 2003; 12: 421-3.
5. Wiwanitkit V. A study on attitude towards blood donation among people in a rural district, Thailand. *Southeast Asian J Trop Med Public Health* 2000; 31: 609-11.
6. Yıldız C, Emekdaş G, Kanık A, et al. Neden kan bağışlamıyoruz? Mersin ilinde yaşayanlarda kan bağışına genel bakış: Anket çalışması. *İnfek Derg* 2006; 20: 41-55.
7. Kaya E, Sezek F, Doğan S. Üniversite öğrencilerinin kan bağışına karşı tutumları ve kan bağışında alan bilgilerinin etkisinin incelenmesi. *Journal of Arts and Sciences* 2007; 7: 97-114.
8. Shaz BH, Demmons DG, Crittenden CP, et al. Motivators and barriers to blood donation in African American college students. *Transfus Apher Sci.* 2009; 41: 191-7.

9. Wiwanitkit V. Knowledge about blood donation among a sample of Thai university students. *Vox Sang* 2002; 83: 97-9.
10. Mortazavi Y, Mahmoodizadeh F. Evaluation of the awareness of students in Zanjan Universities about blood donation eligibility criteria. *SJIBTO* 2008; 5: 195-202.
11. Vasquez M, Ibarra P, Maldonado M. Blood donation: Knowledge and attitudes of a university population in Chile. *Public Health* 2007; 22: 323-8.
12. Ferguson E, Farrell K, James V, et al. Trustworthiness of information about blood donation and transfusion in relation to knowledge and perceptions of risk: An analysis of UK stakeholder groups. *Transfus Med* 2004; 14: 205-16.
13. Olaiya MA, Alakija W, Ajala A, et al. Knowledge, attitude, beliefs and motivations towards blood donations among blood donor in Lagos, Nigeria. *Transfus Med* 2004; 14: 13-7.
14. Dhingra-Kumar N, Sikka M, Madan N, et al. Evaluation of awareness and utilization of an autologous blood transfusion programme. *Transfus Med* 1997; 7: 197-202.
15. Utku T. Transfüzyon tekniği. Herkes İçin Transfüzyon Tıbbi Sempozyum Dizisi 2005; 44: 143–50.
16. Solaz N. Donör Kazanım Programları. Ulusal Kan Merkezleri ve Transfüzyon Tıbbi Kursu (VII), İstanbul, 2004: 65.
17. Merdanođulları E. Türkiye’de sivil bir donör derneđi gerekli mi? *Damla Kan Merkezleri ve Transfüzyon Derneđi Bülteni* 2003; 57: 13.